

// השתלשלות ההלכה //

מה יש ליטול בנטילת ידיים?

שיעור נטילת ידיים: לרב אלפס - כל היד, עד הקנה של זרוע. וכתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל: וחומרא יתירה היא זו, והעולם לא נהגו כן. ופסק הוא - עד מקום חיבור האצבעות לכף היד.
טור, אורח חיים, סימן קסא

(1) הציגו את שתי הדעות המופיעות בטור.

(2) מדוע הרא"ש אינו מסכים עם דעת הרי"ף (=רב אלפס)?

רבי יוסף קארו עוסק בהרחבה בשאלה זו ב'בית יוסף', וכך הוא כותב:

בפרק "כל הבשר": תנו רבנן: "קידוש ידים ורגלים, עד לפרק. לתרומה, עד לפרק. לחולין, עד לפרק".

ופירש הרב רבינו אשר"י: לקידוש ידים ורגלים, עד מקום חיבור היד לקנה. לתרומה, עד מקום חיבור האצבעות על גב היד. לחולין, עד פרק שני שבאצבעות...

וכתב הרב רבינו יונה בפרק "אלו דברים", שלפירוש זה נוטל שני קשרים משאר אצבעות, וקשר אחד מהגודל. ופסק הרוקח כלשון זה, דלחולין סגי (=מספיק) כשיטול עד לפרק האמצעי של אצבע.

כיום אנחנו לא נוטלים את הידיים לעבודה בבית המקדש ולא לתרומה, אלא למה שנקרא כאן "חולין".

(3) כיצד מבין הרא"ש (=רבינו אשר"י) את הברייתא? מה יש לעשות?

(4) מה יש ליטול, לפי דברי רבנו יונה ו"הרוקח"?

אבל הרי"ף כתב ברייתא זו בפרק "אלו דברים", והוא גורס: "קידוש ידים ורגלים, עד לפרק. לחולין, עד לפקק. לתרומה עד לפרק". ופירש הרב רבינו יונה שם, והרא"ש בפרק "כל הבשר", ד"פקק" - הם הקשרים שבסוף האצבעות. והכי פירושו (=זו כוונתו): קידוש ידים ורגלים - עד הפרק, חיבור היד והזרוע. לחולין - עד לפקק, סוף האצבעות. לתרומה - עד לפרק סוף היד, כמו קידוש.

וכתב (הרי"ף): ואסיקנא (=והסקנו, והכרענו את ההלכה לפי) משום רבי יהושע בן לוי עד לפרק, בין לחולין בין לתרומה. והלכתא כוותיה (=וההלכה כמוהו)...

(5) לרי"ף יש גרסה אחרת של הברייתא הזאת. מהו ההבדל בין הגרסאות?

(6) כיצד מסבירים רבנו יונה והרא"ש את המילה השונה?

(7) מה יש לעשות, לדעתו של הרי"ף?

וכתב רבינו ירוחם שכן נהגו העולם, ובאמת שכן ראוי לנהוג, כיון דלאו מילתא טריחא היא אמאי לא נפיק נפשין מפלוגתא (=כיוון שזו לא טריחה, מדוע לא נוציא את עצמנו מהמחלוקת).
בית יוסף, אורח חיים, סימן קסא, סעיף קטן ג

(8) סכמו את כל המקורות והדעות. מי אומר מה, וכיצד כל דעה מסבירה את המקור שלה?

(9) כיצד יש לפסוק לפי דעתו של רבנו ירוחם, ומאיזו סיבה?

שיעור נטילת ידים, כל היד עד הקנה של זרוע. ויש אומרים, עד מקום חיבור האצבעות לכף היד.

וראוי לנהוג כדעת הראשון. שולחן ערוך, אורח חיים, סימן קסא, סעיף ד

(10) כיצד פוסק ה'שולחן ערוך'?

על דברים אלה מוסיף ה'משנה ברורה':

"כדעת הראשון": ומשמע דבשעת הדחק שיש לו מים בצמצום, יוכל לסמוך על דעת המקילין. וכתבו האחרונים דאם פיסת ידו מלוכלך מזיעה וכהאי גוונא (=וכדומה) לכולי עלמא (=לכל הדעות) צריך ליטול עד סוף פיסת היד.
משנה ברורה, אורח חיים, סימן קסא, סעיף קטן כב

(11) לפי דברי ה'משנה ברורה', כיצד אפשר לנהוג אם יש רק מעט מים? מדוע?

(12) לפי דעת ה'משנה ברורה', מה יגידו הפוסקים שתומכים בדעת הרא"ש, במקרה שבו הידיים מלוכלכות או מזיעות?